

PRIPOVEDKA O KMETU. ADAM SEVER. LJUBLJANA.

Sredi širokega polja je stal samotni križ brez strešice. Lesena soha Kristova je imela na glavi velikansko trnjevo krono in po skrčenem telesu so se še poznale rdeče kaplje, koje naj bi značile kri. Rana na srcu je globoko zijala.

Vsaki dan je hodil mimo križa star kmet, pokleknil je na travo pred razbitim razpelom ter poljubil soho na prebodene noge in odšel med njivami na delo. Potem pa je delal ves dan na polju, da mu je pot tekla po razoranem, izmučenem licu. Opoldne, ko je tam konec travnikov zazvonilo, je pokleknil zopet na zemljo ter molil proti solnčnemu obzorju.

In tako je vsejal žito in kmalu je dozorelo; rumeno morje zrelega klasja se je zibalo ob poletnem vetru.

Približala se je jesen, ona jesen, plodna in bogata, ko listje tam po oddaljenih logih požoltiti in po vasi pada sočno ovočje z vej na tla, tje v mehko, redko travo.

Kmet je požel žito in zvozil z volički domov, vsaki dan pa je poklekal pod razbiti križ ter ga poljubljal. Soha je ostala kakor je bila.

In potem so se začele vlegati megle vsako jutro. Kmet se je namenil, da vseje ozimnino. Nekoč je vstal zarana ter šel na polje. Debela megla je stala po ravnini, in jedva je videl vola pred seboj, ki sta vlekla plug, da zorje po njivi.

Ko je prišel do križa, vstavi se ter moli. Imel je doma polno žitnico in zahvaljeval se je Bogu za blagoslov. Skrbelo ga pa je, kam bi s tolikim bogastvom, in zato je premišljeval, kaj bi storil. Zvečer

je prišel berač v hišo ter ga zaprosil; napolnil mu je malho s žitom, toda vkljub temu se mu je zdelo, da ga obilica teži. Sklenil je, da ga da polovico udovi, ki je hodila k njemu z otroci v dnino.

Vola sta stala v megli poleg njega ter stegala glave v jarmih. Kmet je baš mislil vstati, da bi hitro zoral ter šel razdeliti žito. Nekaj pa ga je težilo in zdelo se mu je, da mu nekaj leži na rami. Ozrl se je kvišku in videl je, kako se je sklonil Krist s križa proti njemu ter ga je objel. V megli so žarele oči Križanega v neskončni milini. In Krist je vzel poljskih cvetic, katere so mu otroci vpletli v spomladi med trnjevo krono ter jih spustil proti tlom.

Tedaj pa sta volička premaknila plug, in ko je kmet pogledal, je visela lesena soha na svojem mestu. Poljubil jo je na noge ter odšel za plugom. Bil je zamišljen in ni vedel, zakaj je Krist snel venec z glave ter ga spustil iz rok.

Ko je zoral njivo oni dan ter se podal domu, je prišel do ceste. Od daleč je zagledal popotnika, ki je bil ubog in prašen.

Kmet je vola ustavil ter počakal popotnika. Nagovoril ga je ter mu podaril živino in plug, spomnivši se Krista sredi širokega polja.

Bil je neizrečeno vesel in niti obrnil se ni, ko je odšel v vas, tam konec travnikov.

ŽENSKI ŠTUDIJ NA RUSKEM. *) MILA VDOVIČEVA. PRAGA.

V poslednjem času se opaža v ruski družbi vesel pojav, ki ne more uiti niti dovolj površnemu opazovalcu. To je neko

*) Iz »Studentských Směrů«, štev. 2, 1900.

posebno stremljenje ruskih žen po višji izobrazbi. Sedanji višji izobraževalni zavodi že davno več ne zadovoljujejo hrepenenja ruskih žen po omiki, o čemer priča vsako leto veliko število žen, ki ne morejo biti vzprejete. Da laže umevamo ta fakt, spregovorimo najprej nekoliko besedij o srednjem ženskem šolstvu v Rusiji.

Splošnji tip zavoda, kjer si pridobe žene srednješolsko izobrazbo, so osemrazredni ženski gimnaziji, katerih program se precej zлага s programom moških gimnazijev. Razlika je ta, da so klasični jeziki nadomeščeni z modernimi. Na mnogih ženskih gimnazijih se sicer v poslednjem času tudi latinščina poučuje, ali le kot neobvezni predmet, ki se začinja šele v petem razredu. A to z ozirom na one slušateljice, ki se hočejo posvetiti medicini, ker je pri vstopu v medicinski institut treba delati izpit iz latinščine. Glavni razloček med moškim in ženskim gimnazijem se vendar kaže v programu poslednjega razreda. Osmi razred ženskih gimnazijev pripravlja slušateljice glavno za učiteljski poklic in obseza zaradi tega tudi pedagogiko, didaktiko, metodiko in podobne predmete, katerih v programu moških gimnazijev ni. Vrh tega slušateljice osmega razreda praktično predavajo v nižjih razredih pod nadzorstvom izkušenih pedagogov in ravnateljev. Absolventka osmega razreda more se posvetiti učiteljstvu v meščanskih šolah ali v nižjih razredih ženskih gimnazijev. Seveda učini to le manjši del študentek, ker ne dobi vsaka prosilka učiteljskega mesta — prošnje stalno znatno prevladujejo potrebo, — ali pa se ne čuti sposobne za učiteljsko delovanje ali je končno nezadovoljna z znanjem, katero ji je podala srednja šola in si želi dalje se izobraževati. Vse to je dokazovalo jasno potrebo višjega ženskega izobraževališča, ta potreba je postala akutna glavno od let 60-ih dalje, tedaj od te dobe, ko se je žensko srednješolstvo že ukoreninilo.

Ko ruskim ženam ni bilo dovoljeno hoditi na domača vseučilišča, ni preostajalo drugega nego — iti v tujino. Nekatere so tako storile, ali večini je bilo to naravnost nemogoče, nele iz gospodarskih ozirov, ampak tudi zlasti radi mnogih predsodkov, ki so takrat silno obvladovali rusko družbo. Da bi se napotilo deklet samo v tujo deželo v svrhu vseučiliščnih študij, to se je smatralo za nekaj, kar se naravnost ne zлага z zdravim razumom. Ali število žen, hrepenečih po višji izobrazbi, je rastlo v taki meri, da se je ruska družba polagoma sprijaznjevala z njih težnjami in končno spoznala, da je neizogibno treba ugoditi opravičenim in zakonitim zahtevam žen. Ustanovilo se je društvo izobražencev, nabralo znatno denarno svoto in podalo vladi prošnjo, naj bi ustanovila žensko univerzo. Na ta način se je otvorila v Petrogradu prva ženska univerza, ki je na čast za ženski študij velezaslužnemu grofu Bestuževu Rjuminu dobila naslov: »Ženski kurzi Bestuževskega«.

Namenoma navajam zgodovino otvoritve prvega višjega ženskega izobraževališča, da pokažem, kako je ideja sama in njeno uresničenje delo ruske inteligencije. Predava se na višjih ženskih kurzih tako, kakor na univerzi, s katero imajo nekoliko skupnih profesorjev. Predmeti se dele na tri skupine: historično-filologične, fizično-matematične in naravoslovne, kjer prevladuje kemija. Kurz traja štiri leta in se le malo razlikuje od univerz. Ženski kurzi imajo lastni, dobro urejeni laboratorij, zbirko, kabinet itd. 15. septembra lanskega leta so se otvorili skoro enaki kurzi v Moskvi. Šolnina znaša na leto 100 rubljev. Ta okolnost in draginja glavnega mesta sta najvažnejša vzroka, radi katerih se mnogo revnih deklet ne more udeleževati teh kurzov. Pri kurzih so internati, kjer more dobiti dijakinja sobo s kurjavo in svečavo, čaj, zajutrek, obed, večerjo, postrežbo, perilo, skratka vse, česar potrebuje. V tem in-

ternatu se plačuje na leto (oziroma za 10 mesecev, ker so v juniju in juliju počitnice) tri sto rubljev. Večina pa neče iti v internat, deloma radi draginje, druge pa naravnost radi tega, ker hočejo biti proste vladnega režima; niso primorane, da bi živele v internatu.

Notranja uredba v kurzih je ista, kakor na ruskih univerzah, o katerih upam, si morejo čitatelji tega lista ustvariti svojo sodbo¹⁾. Razločuje se le v toliko, da študentke na kurzih ne nosijo uniforme. Najbrže vlada ne smatra dosedaj ženskega spola za vrednega te naklonjenosti.

Akoravno je ministerstvo za uk in bogocastje (»narodnago prosvěščénia«) prevzelo vse ženske kurze v svojo upravo in jim tako vtisnilo svoj znani pečat, vendar ni dalo abiturjentkam nobenih pravic. Res imajo prednost pred absolventkami gimnazijev pri nameščanju učiteljskih mest na gimnaziji, vrhu tega imajo pravico predavati tudi v višjih gimnazijskih razredih, vendar v resnici se jim omejujejo vse pravice, radi katerih so posvetile 4 leta trudapolnega dela, često pod težkimi življenjskimi pogoji. Mnogo lepša bodočnost se obeta onim, ki so izvršile ženski medicinski institut, ustanovljen šele pred tremi leti v Petrogradu. Zdravnice, ki delujejo glavno v zemskih službah²⁾, obrnile so nase pozornost in simpatije cele družbe tako, da vlada ni mogla absolventkam medicinskega zavoda odreči dovoljenja za izvrševanje zdravniške prakse.

Vendar dosedanja zavodi za višjo žensko izobrazbo nikakor ne odgovarjajo ne navadni težnji ruskih žen po izobrazbi; vsako leto se zavrne veliko število kandidatke višjih kurzov z razlogom, da je število že

polno. Na vsakem zavodu študira okoli tisoč slušateljic.

Pri vzprejemu v kurz odločuje glavno boljše spričevalo iz gimnazije. Zlasti težko je priti v medicinski institut, zaradi tega se kaže potreba drugega zdravniškega instituta. Žene pa, ki se ne morejo povzpeti do nobenega izmed omenjenih izobraževalnih zavodov, vstopajo v porodniške, ranocelniške, zobne, trgovske, vzgojevalne in druge kurze. Nobeno teh poslednjih učilišč nima posebnega znanstvenega značaja, ali tudi tako zadovoljujejo do gotove mere one žene, ki se ne morejo povzpeti do višjih kurzov. Ker ravno ta učilišča omogočujejo samostalno službo, obiskuje jih jako mnogo žen.

NA DIVANU ZA PODLISTEK.

R. V. LAČEVESKI. LJUBLJANA.

Zrak je ležal na divanu.

Z desno nogo je risal po steni zveržene elipse, levo pa je imel nekoliko skrčeno, le s palcem je zdaj pa zdaj prav nervozno zmigal.

Iz ust se mu je dvigal leno in dolgočasno belkast dim, kakor bi mu smodka ne hotela goreti, in potem se je v lahkih vijugah zibal nad njim in počasi izpreminjal v prozoren oblaček.

Na steni sta se prepirali muhi. V neprijetni modulaciji sta zapeli bas-unisono in se nagajivo zapodili mimo pajkove mreže, na kateri je reševal ta probleme za svoj želodec.

Potem pa je bilo zopet vse tiho in mirno po sobi.

Zrak se je naveličal geometričnih študij, smodka je dogorela, muhi sta že v drugič odpeli svoj finale in se potem skrili za temnozeleno gardine, modroslovsko-navdahnjeni studiosus problemov, ki sicer ni kalil skrivnostnega miru v Zrakovi sobi, je z velikansko spretnostjo splezal po dolgi niti s svoje mreže z neutešenim želodcem v zaprašeni kot.

¹⁾ »Stud. Sm.« so priobčili nanreč v II. letniku, 4. št. članek »Ruska univerza in njeno dijaštvo.«

²⁾ Zemstvo — samoupravni organ, ki obrača glavno pozornost potrebam kmetiškega ljudstva; tukaj so našle posel ruske zdravnice, ki so si pridobile znanje v tujini in prebile izpit na ruski univerzi.